

Statens folkhälsoinstitut – roll och uppgifter

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2000/01:99 Statens folkhälsoinstitut – roll och uppgifter samt 11 motionsyrkanden som väckts i anledning av propositionen. Vidare behandlas 6 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1999 och den allmänna motionstiden 2000.

Utskottet anser det viktigt att det finns en statlig myndighet med ett samlat ansvar för frågor inom folkhälsoområdet. Folkhälsoarbetet skall bedrivas sektorsövergripande och syfta till att främja hälsa och förebygga sjukdomar och skador. Institutet skall vara en resurs i form av ett nationellt kunskapscentrum i förhållande till kommuner, landsting, andra myndigheter och organisationer i folkhälsofrågor. Genom att institutet tillförs tillsynsuppgifter inom alkohol- och tobaksområdena kommer institutet att kunna ta ett helhetsgrepp för några av de viktigaste bestämningsfaktorerna för folkhälsan. Utskottet föreslår därmed att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om Folkhälsoinstitutets nya roll samt att Alkoholinspektionen avvecklas den 1 juli 2001 och att kvarvarande medel från Alkoholinspektionens ramanslag från samma datum disponeras av institutet. Utskottet tillstyrker även i övrigt propositionens förslag. Samtliga motioner avstyrks.

RFSL, Riksförbundet för sexuellt likaberättigande, har den 26 april 2001 uppvaktat utskottet med anledning av Folkhälsoinstitutets uppdrag angående de homosexuella situationen i samhället.

I betänkandet finns fem reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Frågan om avslag på propositionen	6
Ny roll för Folkhälsoinstitutet	6
Information om tobaksrökning	11
Uppdrag angående de homosexuellas situation i samhället.....	11
Administration av organisationsstöd	13
Reservationer.....	14
1. Avslag på propositionen (punkt 1).....	14
2. Ny roll för Folkhälsoinstitutet (punkt 2).....	14
3. Ny roll för Folkhälsoinstitutet (punkt 2).....	15
4. Ny roll för Folkhälsoinstitutet (punkt 2).....	16
5. Uppdrag angående de homosexuellas situation i samhället (punkt 4).....	16
Särskilt yttrande.....	18
Administration av organisationsstöd (punkt 5).....	18
Förteckning över behandlade förslag.....	19
Propositionen.....	19
Motioner med anledning av proposition 2000/01:99.....	19
Motioner från allmänna motionstiden 1999.....	20
Motioner från allmänna motionstiden 2000.....	20
Regeringens lagförslag	22
2.3 Förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581)	24

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförts under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motion 2000/01:So35 yrkande 1.

Reservation 1 (m)

2. Ny roll för Folkhälsoinstitutet

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620),
2. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
3. lag om ändring i tobakslagen (1993:581).

Riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om Folkhälsoinstitutets nya roll, om avveckling av Alkoholinspektionen och om överföring mellan anslag (avsnitt 5.1 i propositionen). Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So201 yrkande 5, 2000/01:So35 yrkandena 2–4, 2000/01:So36 yrkande 1, 2000/01:So37 yrkande 2, 2000/01:So322 yrkande 5 och 2000/01:So471 yrkande 1.

Reservation 2 (m)

Reservation 3 (c)

Reservation 4 (fp)

3. Information om tobaksrökning

Riksdagen avslår motion 1999/2000:So491 yrkandena 1–3.

4. Uppdrag angående de homosexuellas situation i samhället

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:So36 yrkandena 2 och 3 och 2000/01:So38.

Reservation 5 (fp)

5. Administration av organisationsstöd

Riksdagen avslår motion 2000/01:So37 yrkande 1.

Stockholm den 8 maj 2001

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars U Granberg (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Thomas Julin (mp), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp) och Lars Elinderson (m).

Redogörelse för ärendet

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Folkhälsoinstitutet fr.o.m. den 1 juli 2001 skall få en ny roll inom folkhälsoområdet och att institutets namn ändras till Statens folkhälsoinstitut. Institutet skall ansvara för sektorsövergripande uppföljning och utvärdering av insatser inom folkhälsoområdet, vara nationellt kunskapscentrum för metoder och strategier på området och ansvara för övergripande tillsyn inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdena.

I propositionen föreslås vidare att Alkoholinspektionen skall avvecklas den 1 juli 2001 och att dess uppgifter enligt alkohollagen (1994:1738) samtidigt skall föras över till Statens folkhälsoinstitut. Den 1 juli 2001 skall institutet också ta över Socialstyrelsens uppgifter enligt tobakslagen (1993:581). Slutligen föreslås att institutet skall kunna genomföra nationellt samordnade insatser på folkhälsoområdet efter beslut av regeringen.

Utskottets överväganden

Frågan om avslag på propositionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att avslå propositionen.
Jämför reservation 1 (m).

Motion

I *motion 2000/01:So35 av Chris Heister m.fl. (m)* hemställs att riksdagen beslutar avslå propositionen vad gäller ombildning av Folkhälsoinstitutet till Statens folkhälsoinstitut (*yrkande 1*). Motionärerna anser att förslaget varken löser problemen med gränsdragning mellan myndigheter eller underlättar ett effektivt resursutnyttjande. Förslaget innebär vidare ett brott mot den svenska förvaltningstraditionen, då regeringen försöker skapa ett osjälvständigt stabsorgan under regeringen, även om detta inte sägs i klartext i propositionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att det finns en statlig myndighet med ett samlat ansvar för frågor inom folkhälsoområdet. Utskottet delar regeringens uppfattning att Folkhälsoinstitutets roll bör ändras och att huvuduppgifterna bör vara att ansvara för uppföljning och utvärdering av folkhälsan och insatserna på folkhälsoområdet, att vara nationellt kunskapscentrum för metoder och strategier på området och att ansvara för övergripande tillsyn inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdena. Utskottet avstyrker därmed motion 2000/01:So35 (m) yrkande 1.

Ny roll för Folkhälsoinstitutet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag om Folkhälsoinstitutets nya roll, om avvecklingen av Alkoholinspektionen och om överföring av medel mellan anslag. Förslaget innebär också att institutet byter namn till Statens folkhälsoinstitut den 1 juli 2001. Vidare innebär det att Statens folkhälsoinstitut tar över Socialstyrelsens uppgifter enligt tobakslagen (1993:581). Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So201 (mp) yrkande 5, 2000/01:So35 (m) yrkandena 2–4, 2000/01:So36 (fp) yrkande 1, 2000/01:So37 (c)

yrkande 2, 2000/01:So322 (v) yrkande 5 och 2000/01:So471 (kd)
yrkande 1. Jämför reservationerna 2 (m), 3 (c) och 4 (fp).

Propositionen

I propositionen föreslås att Folkhälsoinstitutet fr.o.m. den 1 juli 2001 får en ny roll inom folkhälsoområdet och att institutets namn ändras till Statens folkhälsoinstitut. Institutet skall, enligt propositionen, ansvara för sektorsövergripande uppföljning och utvärdering av insatserna inom folkhälsoområdet. Uppföljningen och utvärderingen skall ske ur ett målgruppsperspektiv och med fokus på könsskillnader och socioekonomiska skillnader i hälsa. Institutet skall vara nationellt kunskapscentrum för metoder och strategier på området och ansvara för övergripande tillsyn inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdena. Alkoholinspektionen föreslås avvecklas den 1 juli 2001 och dess uppgifter samtidigt föras över till Statens folkhälsoinstitut. Institutet föreslås vidare ta över Socialstyrelsens uppgifter enligt tobakslagen (1993:581). Institutet bör främja tillgången på statistik av god kvalitet inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdena genom att initiera metodutveckling av standarder i samarbetet med användare och producenter samt publicera statistik.

Många av de uppgifter som Folkhälsoinstitutet gavs vid inrättandet skall institutet fullfölja även i fortsättningen, anför det. Regeringen anser dock att institutet skall bistå regeringen i större utsträckning än i dag med beslutsunderlag i form av uppföljningar, utvärderingar och andra analyser. Institutet skall regelbundet till regeringen redovisa utvecklingen på folkhälsoområdet och göra en analys av insatser på området och ge förslag till åtgärder.

En av huvuduppgifterna för institutet föreslås vara att ansvara för uppföljning och utvärdering av folkhälsan och insatserna på folkhälsoområdet. Regeringen menar att institutet är den myndighet som är bäst lämpad att samla berörda sektorsmyndigheter i arbetet med att följa upp och utvärdera insatser inom området. Det innebär att institutet skall ha organisatoriska förutsättningar för att arbeta sektorsövergripande inom folkhälsoområdet. Regeringen bedömer att samverkan kommer att ske främst med myndigheter på central nivå men även med myndigheter på lokal och regional nivå och med frivilligorganisationer. I propositionen redovisas att Nationella folkhälsokommittén (S 1995:14) i oktober 2000 överlämnat betänkandet Hälsa på lika villkor, nationella mål för folkhälsan (SOU 2000:91). Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringens avsikt är att institutet skall spela en avgörande roll i uppföljningen och utvärderingen av de nationella folkhälsomålen. Institutet bör följa arbetet med genomförandet av de nationella folkhälsomålen och förbereda för att styra inriktningen av uppföljnings- och utvärderingsinsatserna mot dessa mål, anför det.

Ett övergripande mål för Folkhälsoinstitutet är att genom förebyggande insatser förebygga sjukdomar och skador och att främja hälsa, särskilt hos de grupper som är sämst gynnade ur ett folkhälsoperspektiv. Det finns fortfa-

rande stora skillnader i ohälsa mellan olika grupper i samhället. Det finns även perioder i livet när människor är särskilt utsatta för hälsorisker. Sådana perioder är barn- och ungdomsåren och ålderdomen. Institutet kommer att ha till uppgift att följa upp och utvärdera insatser avseende bl.a. barns uppväxtmiljö. Institutet skall med hjälp av olika samverkanspartners analysera olika risk- och friskfaktorer, följa barns hälsa utifrån olika aspekter m.m., anför det.

I propositionen anfördes att en andra huvuduppgift för institutet är att vara nationellt kunskapscentrum för metoder och strategier på folkhälsoområdet. Institutet bör samla erfarenheter och forskning om metoder och strategier som är viktiga i folkhälsoarbetet. Institutet skall utveckla och följa upp metoder för hälsokonsekvensbedömningar. Verksamheten skall stå på vetenskaplig grund. Institutet skall bistå kommuner, landsting och andra myndigheter samt organisationer med kunskap om framgångsrika metoder för folkhälsoarbete. Den pådrivande rollen bör i fortsättningen mest ta sig uttryck i uppföljning och utvärdering av insatser inom folkhälsoområdet och spridning av dessa resultat, anfördes det.

Statens folkhälsoinstitut skall, enligt propositionen, som en tredje huvuduppgift ha ansvar för övergripande tillsyn inom områdena alkohol, narkotika och tobak (ANT). Genom att institutet skall ha det samlade ansvaret för övergripande tillsyn skapas förutsättningar för att få ett bättre underlag för uppföljningar och utvärderingar inom ANT-området, anfördes det. Det är även viktigt att ANT-frågorna hålls samman med det övriga folkhälsoarbetet. Regeringen anser således att institutet skall vara central tillsyns- och uppföljningsmyndighet när det gäller bestämmelserna i alkohollagen (1994:1738). Uppgiften skall övertas från Alkoholinspektionen den 1 juli 2001 då Alkoholinspektionen upphör som myndighet. Kvarvarande medel från Alkoholinspektionens ramanslag skall från samma datum disponeras av institutet. De nya uppgifterna innebär att institutet i stället för Alkoholinspektionen skall arbeta med att ge ut föreskrifter och allmänna råd, följa rättstillämpningen samt följa upp och utvärdera vilka konsekvenser nya regler får. I uppgifterna ingår också rådgivning, information och utbildning, som t.ex. att ta fram informationsmaterial till stöd för de tillsynsansvariga på länsstyrelserna och i kommunerna. En särskild uppgift är att följa upp att kommunernas tillståndsgivning på serveringsområdet utvecklas i överensstämmelse med lagens intentioner.

Med anledning av myndighetens ombildning föreslår regeringen att Folkhälsoinstitutets namn fr.o.m. den 1 juli 2001 ändras till Statens folkhälsoinstitut. Förslaget innebär ändring av namnet i aktuell lagstiftning, nämligen i 65 b § socialtjänstlagen (1980:620), 31 a § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) samt i 16, 19, 20 och 25 §§ tobakslagen (1993:581). Vidare anser regeringen det lämpligt att förtydliga Konsumentverkets ansvar för tillsynen över bestämmelserna för marknadsföring av tobaksvaror genom ett tillägg i 19 § tobakslagen (1993:581).

De lagändringar som föranleds av att institutet tar över Alkoholinspektionens uppgifter enligt alkohollagen (1994:1738) och skatteregisterlagen (1980:343) presenteras i proposition 2000/01:97 Vissa ändringar i alkohollagen.

Motioner

I *motion 2000/01:So35 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs tillkännagivanden om avveckling av Folkhälsoinstitutet (*yrkande 2*), om inrättandet av ett nationellt institut för hälsa och medicin (*yrkande 3*) och om tillsyn inom ANT-området (*yrkande 4*). Motionärerna anser att det finns flera orsaker till att avveckla Folkhälsoinstitutet, bl.a. har institutet förbrukat mycket av sin trovärdighet genom tvivelaktiga kampanjer. Däremot finns det ett behov av ett nationellt kunskapscentrum inom hälso- och medicinområdet. Ett sådant institut skulle innebära en kraftsamling för bl.a. bioteknik med medicinsk inriktning, bioinformatik, klinisk forskning, folkhälsoforskning samt IT i hälso- och sjukvården. Vad gäller tillsynsverksamheten inom ANT-området anser motionärerna att flertalet av de frågor som handhas av Alkoholinspektionen borde kunna hanteras av Riksskatteverket och skattemyndigheterna. För servering av alkohol finns redan en regional tillsyn i länsstyrelsernas regi. Det saknas enligt motionärerna behov av en central normgivning utöver lagar och förordningar på serveringsområdet. Regeringen bör i övriga tillsynsfrågor återkomma med ett nytt förslag om organisation av tillsynen inom området.

I *motion 2000/01:So322 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs tillkännagivande om behovet av ett förtydligande om var det samlade ansvaret för folkhälsoarbetet skall ligga (*yrkande 5*). Motionärerna anser bl.a. att det behövs en ökad samverkan mellan de olika huvudmännen och olika projekt för att folkhälsoarbetet skall få bättre genomslagskraft samt möjlighet att kunna dra nytta av goda erfarenheter.

I *motion 2000/01:So471 Lars Gustafsson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförs om Folkhälsoinstitutet (*yrkande 1*). Motionärerna anser att Folkhälsoinstitutet enbart skall koncentrera sig på centrala nationella funktioner som informations- och kunskapscentrum med uppgift att bistå regionala och lokala aktörer. Kompetensen på olika plan skulle kunna utnyttjas bättre genom att låta Folkhälsoinstitutet fungera som en nationell koordinator.

I *motion 2000/01:So37 av Gunnel Wallin (c)* yrkas att riksdagen med avslag på regeringens förslag som sin mening ger regeringen till känna att Folkhälsoinstitutet bör behålla sitt namn (*yrkande 2*). Motionären anser att Folkhälsoinstitutet är ett förankrat begrepp. Institutet bör därför behålla sitt namn.

I *motion 2000/01:So36 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* yrkas att riksdagen avslår regeringens proposition i delen om ny roll för Folkhälsoinstitutet (*yrkande 1*). Regeringen anför att Folkhälsoinstitutet bör ombildas till Statens folkhälsoinstitut med delvis nya uppgifter av "stabsmyndighetskaraktär" på

folkhälsoområdet. Motionärerna anser att detta strider mot den inriktning som Folkhälsoinstitutet hittills haft och som varit framgångsrik.

I *motion 1999/2000:So201 av Thomas Julin m.fl. (mp)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ombilda Alkoholinspektionen till en myndighet med ansvar för alkohol- och tobakslagstiftning (*yrkande 5*). Motionärerna anser att det är en klar fördel om en myndighet har det samlade ansvaret för all lagstiftning som berör tobaksområdet.

Bakgrund och tidigare behandling

Utskottet har nyligen i *betänkande 2000/01:SoU10* avstyrkt ett motionsyrkande (m) liknande So35 (m) yrkande 3 med begäran om inrättande av ett nationellt institut för medicin och hälsa. I betänkandet (s. 89–91), vartill hänvisas, ges en bred redovisning av frågans tidigare behandling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att det finns en statlig myndighet med ett samlat ansvar för frågor inom folkhälsoområdet. En förbättrad hälsa och minskade skillnader i ohälsa är centrala mål för välfärdspolitiken. Grundtankarna för statens ansvar för folkhälsoarbetet så som de beskrevs vid inrättandet av Folkhälsoinstitutet år 1992 gäller även i dag. Folkhälsoarbetet skall bedrivas sektorsövergripande och syfta till att främja hälsa och förebygga sjukdom och skador. Institutet skall vara en resurs i form av ett nationellt kunskapscentrum i förhållande till kommuner, landsting, andra myndigheter och organisationer i folkhälsofrågor. Genom att institutet tillförs tillsynsuppgifter inom alkohol- och tobaksområdena kommer institutet kunna ta ett helhetsgrepp för några av de viktigaste bestämningsfaktorerna för folkhälsan. Motionerna 1999/2000:So201 (mp) yrkande 5, 2000/01:So322 (v) yrkande 5 och 2000/01:So471 (kd) yrkande 1 är därmed tillgodosedda.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om Folkhälsoinstitutets nya roll samt att Alkoholinspektionen avvecklas den 1 juli 2001 och att kvarvarande medel från Alkoholinspektionens ramanslag från samma datum disponeras av institutet. Utskottet tillstyrker att den tillsyn enligt tobakslagen som i dag bedrivs av Socialstyrelsen förs över till institutet fr.o.m. den 1 juli 2001. För att markera institutets nya roll tillstyrker utskottet att namnet ändras till Statens folkhälsoinstitut och att socialtjänstlagen (1980:620), hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och tobakslagen (1993:581) ändras i enlighet med regeringens förslag. Motionerna 2000/01:So35 (m) yrkandena 2 och 4, 2000/01:So36 (fp) yrkande 1 och 2000/01:So37 (c) yrkande 2 avstyrks.

Utskottet har inte ändrat inställning i frågan om inrättande av ett nationellt institut för hälsa och medicin. Motion 2000/01:So35 (m) yrkande 3 avstyrks således.

Information om tobaksrökning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet, som ovan bl.a. tillstyrkt att Statens folkhälsoinstitut får tillsynsansvar enligt tobakslagen, anser att motion 1999/2000: So491 (v) yrkandena 1–3 är tillgodosedd.

Motioner

I motion 1999/2000:So491 av Ingrid Burman m.fl. (v) angående bl.a. tobaksrökning begärs tillkännagivanden om att utreda om Folkhälsoinstitutet skall tilldelas ett större övergripande ansvar för informationsarbetet till barn och unga (*yrkande 1*), om behovet av att precisera tydliga delmål för att underlätta utvärdering av metoder och resultat i arbetet mot tobaksrökning (*yrkande 2*) och om behovet av mer regelbunden statistisk uppföljning av arbetet mot tobaksrökning (*yrkande 3*).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tillstyrkt att institutet kommer att få tillsynsansvar enligt tobakslagen. Utskottet delar bedömningen att institutet bör ha ett samordnande ansvar för tobaksstatistiken. Regeringen har för avsikt att ge institutet i uppdrag att ta fram en modell för att bättre kunna samordna statistiken på alkohol-, narkotika- och tobaksområdena. Utskottet konstaterar vidare att i 2001 års ekonomiska vårproposition, 2000/01:100, aviseras ett tillskott till Folkhälsoinstitutet (Statens folkhälsoinstitut) på 30 miljoner kronor årligen under perioden 2002–2004 för att förstärka arbetet med tobaksprevention. Motionen är därmed tillgodosedd.

Uppdrag angående de homosexuellas situation i samhället

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:So36 (fp) yrkandena 2 och 3 och 2000/01:So38 (v, c, fp, mp) om det s.k. homosexuppdraget. Jämför reservation 5 (fp).

Propositionen

I propositionen redovisas att Folkhälsoinstitutet sedan år 1992 har ett regeringsuppdrag angående homosexuellas situation i samhället. Uppdraget innebär bl.a. att ansvara för sektorsövergripande samordning av insatser för de homosexuella och att följa utvecklingen av de homosexuellas situation, bl.a. vad gäller förekomst av diskriminering. I april 1999 trädde lagen (1999:133) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning i

kraft och vid samma tidpunkt inrättades Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO). HomO har till uppgift att se till att den nya lagen efterlevs, att verka för att diskriminering på grund av sexuell läggning inte heller förekommer på andra områden av samhällslivet och följa den internationella utvecklingen inom ansvarsområdet. Ombudsmannen har därmed vissa av de uppgifter som Folkhälsoinstitutet tidigare har haft i sitt uppdrag. Regeringen anser att institutets uppgift bör koncentreras till att i första hand följa forskningen om homosexuella utifrån ett hälsoperspektiv och att i sitt uppföljnings- och utvärderingsarbete uppmärksamma homosexuellas situation med avseende på särskilda hälsorisker.

Motioner

I *motion 2000/01:So36 av Kerstin Heinemann m.fl.* begärs tillkännagivanden om breddande av det s.k. homosexuppdraget till att avse frågor kring homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation (*yrkande 2*) och om vad i motionen anförts om vilken myndighet som i framtiden bör ha ett övergripande ansvar att bevaka homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation (*yrkande 3*). Folkhälsoinstitutet har sedan bildandet haft uppdraget att ansvara för en övergripande samordning av insatser för homosexuella, att följa utvecklingen av homosexuellas situation, bl.a. vad gäller eventuell förekomst av diskriminering och i sådant fall i vilka former diskriminering kan motverkas, och att vidta egna och följa andra myndigheters informationsinsatser samt följa forskningen om homosexualitet och homosexuellas förhållanden. I propositionen föreslås nu att institutets uppgift bör koncentreras till att i första hand följa forskningen om homosexuella utifrån ett hälsoperspektiv och att i uppföljnings- och utvärderingsarbetet uppmärksamma homosexuellas situation med avseende på särskilda hälsorisker. Motionärerna vill att Folkhälsoinstitutet även i framtiden skall ha övergripande bevakningsansvar på området.

Också i *motion 2000/01:So38 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, c, fp, mp)* yrkas att homosexuppdraget alltjämt skall kvarstå som en uppgift för Folkhälsoinstitutet (*yrkande 1*) och att även transpersoner skall inkluderas i homosexuppdraget (*yrkande 2*). Motionärerna anför att det inte räcker med att hänvisa till att HomO redan utför en del av uppgifterna, då det som HomO främst arbetar med är frågor som rör diskriminering ur ett juridiskt perspektiv.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO, har till uppgift att se till att lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning efterlevs och att verka för att diskriminering på grund av sexuell läggning inte heller förekommer på andra områden av samhällslivet. HomO skall också följa den internationella utvecklingen inom ansvarsområdet. HomO har därmed vissa av de uppgifter som Folkhälsoinstitutet tidigare har haft i sitt uppdrag. Utskottet har inget att erinra mot att Statens folkhälsoinstitut i första hand koncentre-

rar sig på att följa forskningen om homosexuella utifrån ett hälsoper-spektiv och i sitt uppföljnings- och utvärderingsarbete uppmärksammar homosexuellas situation med avseende på särskilda hälsorisker. I arbetet ingår att på samma sätt som för övriga målgrupper ansvara för att samla berörda myndigheter i arbetet med uppföljning och utvärdering av insatser inom området. Utskottet anser att motionerna 2000/01:So36 (fp) yrkandena 2 och 3 och 2000/01:So38 (v, c, fp, mp) inte bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionerna avstyrks.

Administration av organisationsstöd

Utskottets förslag i korthet

Utskottet, som anser att regeringens förslag angående organisationsstöd bör avvaktas, föreslår att riksdagen avslår motion 2000/01:So37 (c) yrkande 1.

Propositionen

I propositionen anför regeringen att det bör övervägas att administrationen av de organisationsstöd som i dag hanteras av Folkhälsoinstitutet på sikt bör föras över till Socialstyrelsen. Uppgiften att fördela organisationsstöd faller inte inom någon av institutets föreslagna huvuduppgifter. Tills vidare bör de ifrågavarande organisationsstöden administreras av Statens folkhälsoinstitut. Regeringen avser att återkomma.

Motion

I motion 2000/01:So37 av Gunnel Wallin (c) begärs tillkännagivande om Folkhälsoinstitutets fortsatta ansvar över administrationen av organisationsstöd (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

I propositionen görs bedömningen att administrationen av de organisationsstöd som i dag hanteras av Folkhälsoinstitutet på sikt bör föras över till Socialstyrelsen. Tills vidare föreslås de ifrågavarande organisationsstöden dock administreras av Statens folkhälsoinstitut. Regeringen avser att återkomma i frågan. Utskottet anser att riksdagen inte bör föregripa regeringens förslag. Motion 2000/01:So37 (c) yrkande 1 avstyrks därmed.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på propositionen (punkt 1)

av Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen beslutar att avslå propositionen. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:So35 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att propositionens förslag varken löser problemen med gränsdragning mellan myndigheter eller underlättar ett effektivt resursutnyttjande. Förslaget innebär vidare ett brott mot den svenska förvaltningstraditionen, då regeringen försöker skapa ett osjälvständigt stabsorgan under regeringen, även om detta inte sägs i klartext i propositionen. Vi föreslår att riksdagen avslår propositionen och tillkännager för regeringen som sin mening vad vi nu har anfört. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:So35 (m) yrkande 1.

2. Ny roll för Folkhälsoinstitutet (punkt 2)

av Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen avslår regeringens förslag till
dels lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620),
dels lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), och
dels om ändring i tobakslagen (1993:581).

Riksdagen *dels* godkänner inte vad regeringen föreslår om Folkhälsoinstitutets nya roll, om avveckling av Alkoholinspektionen och om överföring mellan anslag, *dels* ger som sin mening till känna för regeringen vad som anförs i reservation 2. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:So35 yrkandena 2–4 och avslår motionerna 1999/2000:So201 yrkande 5, 2000/01:So36 yrkande 1, 2000/01:So37 yrkande 2, 2000/01:So322 yrkande 5 och 2000/01:471 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att Folkhälsoinstitutet bör avvecklas. Det finns flera orsaker till detta, bl.a. har institutet förbrukat mycket av sin trovärdighet genom tvivelaktiga kampanjer. Däremot anser vi att det finns ett behov av ett nationellt kunskapscentrum inom hälso- och medicinområdet. Ett sådant skulle innebära en kraftsamling för bl.a. bioteknik med medicinsk inriktning, bioinformatik, klinisk forskning, folkhälsoforskning samt IT i hälso- och sjukvården. Vad gäller tillsynsverksamheten inom ANT-området anser vi att flertalet av de frågor som hanteras av Alkoholinspektionen borde kunna hanteras av Riksskatteverket och skattemyndigheterna. För servering av alkohol finns redan en regional tillsyn i länsstyrelsernas regi. Vi anser således att det saknas behov av en central normgivning utöver lagar och förordningar på serveringsområdet. Vi vill erinra om att vi i flera år krävt att Alkoholinspektionen skall avvecklas. Regeringen bör i övriga tillsynsfrågor återkomma med ett nytt förslag om organisation av tillsynen inom området. Vi föreslår att riksdagen dels avslår lagförslagen, dels inte godkänner regeringens förslag om Folkhälsoinstitutets nya roll, om avveckling av Alkoholinspektionen och om överföring mellan anslag och dels som sin mening ger regeringen tillkänna vad i reservationen anförts. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:So35 (m) yrkandena 2–4.

3. Ny roll för Folkhälsoinstitutet (punkt 2)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen *dels* avslår regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620) och lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), *dels* antar förslaget till lag om ändring i tobakslagen (1993:581) med den ändringen att ordet "Socialstyrelsen" skall bytas ut mot "Folkhälsoinstitutet" i 16, 19, 20 och 25 §§ och *dels* godkänner vad regeringen föreslår om Folkhälsoinstitutets nya roll, om avveckling av Alkoholinspektionen och om överföring mellan anslag. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 3. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:So37 yrkande 2 och avslår motionerna 1999/2000:So201 yrkande 5, 2000/01:So35 yrkande 2–4, 2000/01:So36 yrkande 1, 2000/01:So322 yrkande 5 och 2000/01:So471 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att Folkhälsoinstitutet är ett väl förankrat begrepp och att institutet därför bör behålla sitt namn. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna samtidigt som riksdagen avstyrker förslag till ändring av namnet

i aktuell lagstiftning. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:So37 (c) yrkande 2.

4. Ny roll för Folkhälsoinstitutet (punkt 2)

av Kerstin Heinemann (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen avslår regeringens förslag till
dels lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620),
dels lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), och
dels om ändring i tobakslagen (1993:581).

Riksdagen *dels* godkänner inte vad regeringen föreslår om Folkhälsoinstitutets nya roll, om avveckling av Alkoholinspektionen och om överföring mellan anslag, *dels* ger som sin mening till känna för regeringen vad som anförs i reservation 4. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:So36 yrkande 1 och avslår motionerna 1999/2000:So201 yrkande 5, 2000/01:So35 yrkandena 2–4, 2000/01:So37 yrkande 2, 2000/01:So322 yrkande 5 och 2000/01:So471 yrkande 1.

Ställningstagande

Regeringen föreslår att Folkhälsoinstitutet ombildas till Statens folkhälsoinstitut med delvis nya uppgifter av ”stabsmyndighetskaraktär” på folkhälsoområdet. Enligt min uppfattning strider detta förslag mot den inriktning som Folkhälsoinstitutet hittills haft och som varit framgångsrik. Jag anser också att de tillsynsuppgifter som nu ligger på Alkoholinspektionen bättre hör hemma hos Socialstyrelsen än hos Folkhälsoinstitutet. Jag föreslår att riksdagen *dels* avslår lagförslagen, *dels* inte godkänner regeringens förslag om Folkhälsoinstitutets nya roll, om avveckling av Alkoholinspektionen och om överföring mellan anslag och *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad jag här har anfört med anledning av motion 2000/01:So36 (fp) yrkande 1.

5. Uppdrag angående de homosexuellas situation i samhället (punkt 4)

av Kerstin Heinemann (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:So36 yrkandena 2 och 3 och 2000/01:So38.

Ställningstagande

Folkhälsoinstitutet har sedan bildandet haft uppdraget att ansvara för en övergripande samordning av insatserna för homosexuella, att följa utvecklingen av homosexuellas situation, bl.a. vad gäller förekomsten av diskriminering och i sådant fall i vilka former diskrimineringen kan motverkas och att vidta egna och följa andra myndigheters informationsinsatser samt att följa forskningen om homosexualitet och homosexuellas förhållanden. Jag avvisar regeringens förslag om att begränsa uppdraget till att enbart avse att följa forskningen om homosexuella utifrån ett hälsoperspektiv och att i uppföljnings- och utvärderingsarbetet uppmärksamma homosexuellas situation med avseende på särskilda hälsorisker. Jag anser att Folkhälsoinstitutet även i framtiden skall ha övergripande bevakningsansvar på området. Jag anser också att uppdraget bör vidgas till att avse frågor kring homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i reservationen med bifall till motionerna 2000/01:So36 (fp) yrkandena 2 och 3 och 2000/01:So38 (v, c, fp, mp).

Särskilt yttrande

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Administration av organisationsstöd (punkt 5)

av Kenneth Johansson (c).

Jag anser att Folkhälsoinstitutet bör ha kvar ansvaret för administrationen av de organisationsstöd som i dag hanteras av myndigheten. Jag avvisar därmed tanken att föra över organisationsstödet till Socialstyrelsen. Då regeringen nu inte lägger något förslag i frågan avstår jag dock från att reservera mig.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

2000/01:99:

dels att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620),
2. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
3. lag om ändring i tobakslagen (1993:581),

dels att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om Folkhälsoinstitutets nya roll, om avveckling av Alkoholinspektionen och om överföring mellan anslag (avsnitt 5.1).

Motioner med anledning av proposition 2000/01:99

2000/01:So35 av Chris Heister m.fl. (m):

1. Riksdagen beslutar avslå propositionen vad gäller ombildning av Folkhälsoinstitutet till Statens folkhälsoinstitut.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avveckling av Folkhälsoinstitutet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättandet av ett nationellt institut för hälsa och medicin.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillsyn inom ANT-området.

2000/01:So36 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition i delen om ny roll för Folkhälsoinstitutet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om breddande av det s.k. homosexuppdraget till att avse frågor kring homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vilken myndighet som i framtiden bör ha ett övergripande ansvar att bevaka homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation.

2000/01:So37 av Gunnel Wallin (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Folkhälsoinstitutets fortsatta ansvar över administrationen av organisationsstöd.
2. Riksdagen tillkännager, med avslag på regeringens förslag, för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Folkhälsoinstitutet bör behålla sitt namn.

2000/01:So38 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, c, fp, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att homosexuppdraget alltjämt skall kvarstå som en uppgift för Folkhälsoinstitutet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att även transpersoner skall inkluderas i homosexuppdraget.

Motioner från allmänna motionstiden 1999

1999/2000:So201 av Thomas Julin m.fl. (mp):

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ombilda Alkoholinspektionen till en myndighet med ansvar för alkohol- och tobakslagstiftning,

1999/2000:So491 av Ingrid Burman m.fl. (v):

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utreda om Folkhälsoinstitutet skall tilldelas ett större övergripande ansvar för informationsarbete till barn och unga,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att precisera tydliga delmål för att underlätta utvärdering av metoder och resultat i arbetet mot tobaksrökning,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av mer regelbunden statistisk uppföljning av arbetet mot tobaksrökning,

Motioner från allmänna motionstiden 2000

2000/01:So322 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ett förtydligande om var det samlade ansvaret för folkhälsoarbetet ska ligga.

2000/01:So471 av Lars Gustafsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Folkhälsoinstitutet.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620)

Härigenom föreskrivs att i 65 b § socialtjänstlagen (1980:620)¹ ordet ”Folkhälsoinstitutet” skall bytas ut mot ”Statens folkhälsoinstitut”.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

¹ Lagen omtryckt 1988:871.
Senaste lydelse av 65 b § 1999:48

2.2 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Härigenom föreskrivs att i 31 a § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)¹ ordet "Folkhälsoinstitutet" skall bytas mot "Statens folkhälsoinstitut".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

¹ Lagen omtryckt 1992:567.

Senaste lydelse av 31 a § 1999:49.

2.3 Förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581)

Härigenom föreskrivs i fråga om tobakslagen (1993:581)¹
dels att i 16, 20 och 25 §§² ordet ”Socialstyrelsen” skall bytas ut mot
 ”Statens folkhälsoinstitut”,
dels att 19 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §³

Den centrala tillsynen över att denna lag och föreskrifter som meddelas med stöd av lagen följs utövas av

1. Arbetsmiljöverket när det gäller

a) lokaler och andra utrymmen som avses i 2 § och som är upplåtna enbart för personal, och

b) lokaler och andra utrymmen på vilka 8 § skall tillämpas, samt

2. *Socialstyrelsen* när det gäller

2. *Statens folkhälsoinstitut* när det gäller

a) miljöer som avses i 2 § och som inte är upplåtna enbart för personal,

b) lokaler som avses i 4 §,

c) varningstexter m.m. enligt 9–11 §§,

d) handel enligt 12 §, och

e) produktkontroll m.m. enligt 16–18 §§.

Den omedelbara tillsynen utövas av

1. Arbetsmiljöverket när det gäller lokaler och andra utrymmen för vilka verket har den centrala tillsynen, och

2. den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer när det gäller dels de miljöer och lokaler för vilka *Socialstyrelsen* har den centrala tillsynen, dels handel enligt 12 §.

2. den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer när det gäller dels de miljöer och lokaler för vilka *Statens folkhälsoinstitut* har den centrala tillsynen, dels handel enligt 12 §.

Länsstyrelsen utövar inom länet tillsyn enligt andra stycket 2.

För tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna för marknadsföring i 14 § finns särskilda regler i marknadsföringslagen (1995:450).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

¹ Lagen omtryckt 1996:941.

² Senaste lydelse av

16 § 1996:941

20 § 1996:941

25 § 2000:767.

³ Senaste lydelse 2000:767.